

V2001-111 05.12.2001

Yrkesskadeforsikringspool for avslåtte risiki - konkurranse-loven § 3-9 - dispensasjon fra § 3-1

Sammendrag:

Yrkesskadeforsikringspoolen for avslåtte risiki ble opprettet i 1993 og administreres av Finansnæringens Hovedorganisasjon. Forsikringspoolen har et eget styre som består av representanter fra poolens medlemselskaper. Yrkesskadeforsikringspoolen skal kun tilby yrkesskadeforsikring dersom minst tre av poolens medlemmer har avslått å dekke den aktuelle arbeidsgivers risiko. Fordi arbeidsgiverne til nå har fått tegne yrkesskadeforsikring i det enkelte forsikringsselskap, er det ennå ikke tegnet noen forsikringer gjennom poolen. Den fungerer derfor bare som en beredskapspool for å unngå en situasjon der en arbeidsgiver ikke får tegnet den lovpålagte yrkesskadeforsikringen. Konkurransetilsynet har konkludert med at det her foreligger særlige hensyn og at dispensasjon fra konkurranse-lovens forbudsbestemmelser derfor innvilges. Tilsynet setter som vilkår for dispensasjonen at poolen ikke utarbeider premietariffer til bruk ved tegning av yrkesskadeforsikring, men utelukkende foretar spesialtariffering av avslåtte risiki.

Det vises til Deres dispensasjonssøknad av 13. april 2000, samt øvrig korrespondanse i forbindelse med ovennevnte forsikringspool.

En forsikringspool er et samarbeid mellom flere forsikringsselskaper på forsikringsområder hvor risikospredning eller lik opptreden anses hensiktsmessig eller nødvendig. Det kan ofte være hensiktsmessig å legge helt nye og uforutsigbare risikoområder i en pool, inntil man har høstet tilstrekkelig erfaring om risikoen. En pool gir videre god risikospredning til en lavere kostnad enn ved kjøp av reassurans.

Poolkontoret i forsikring er en avdeling i Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNH), og administrerer tre aktive poolordninger (Norsk naturskadepool, Legemiddelforsikringspoolen og Panthavergarantipoolen), en beredskapsordning (Yrkesskadeforsikringspoolen for avslåtte risiki), samt fem poolordninger under avvikling. Hver pool har et eget styre bestående av representanter fra poolens medlemselskaper.

Yrkesskadeforsikringspool for avslåtte risiki

Yrkesskadeforsikringspoolen for avslåtte risiki (heretter Yrkesskadeforsikringspoolen) ble opprettet i 1993. Hensikten med poolen er å unngå en situasjon hvor en arbeidsgiver ikke får tegnet lovpliktig yrkesskadeforsikring, og det opplyses at det ikke er tegnet noen forsikringer gjennom poolen siden opprettelsen.

Prisdirektoratet innvilget i brev av 31. august 1993 dispensasjon fra § 1 i forskrifter av 1. juli 1960 om konkurranse-reguleringer av priser og avanser, for samarbeid om premier i

Yrkesskadeforsikringspoolen. Direktoratet la til grunn at det forelå særlige hensyn i saken og at dispensasjon var forenlig med allmenne interesser. Det ble satt som vilkår for dispensasjonen at poolen ikke utarbeidet premietariffer til bruk ved tegning av yrkesskadeforsikring, men utelukkende foretok spesialtarifflering av avslåtte risiki. Dispensasjonens varighet ble ikke avgrenset i vedtaket.

Det var Norges Forsikringsforbund som på vegne av bransjen tok initiativ til å etablere en yrkesskadeforsikringspool for å ta hånd om eventuelle risiki som ikke kan plasseres i det norske forsikringsmarkedet på ordinær måte. Yrkesskadeforsikringspoolen overtar på medlemmenes vegne yrkesskadeforsikringer for arbeidsgivere som ikke får dekket forsikring i selskaper som er medlemmer i poolen. Betingelsen for at forsikring skal dekkes i poolen er at minst tre medlemsselskaper har avslått å dekke risikoen. Forsikringsselskaper som har konsesjon til å drive virksomhet i yrkesskadeforsikring kan være medlemmer i poolen.

Selskapene som i dag er medlemmer av Yrkesskadeforsikringspoolen er Gjensidige NOR Forsikring, If Skadeforsikring, Sparebank 1 Skadeforsikring og Vesta Forsikring. Styret i poolen fastsetter premier og forsikringsvilkår og skal bestå av tre til fem representanter fra medlemsselskapene. Styremedlemmene velges av årsmøtet for ett år av gangen. Det har blitt opplyst at årsmøte skulle holdes i april 2001, men det har ikke vært avholdt styremøter de senere år.

EØS-konkurransereglene

EØS-avtalen artikkel 53 første ledd forbyr ervervsdrivende å samordne sin adferd på en måte som merkbart påvirker, eller som er egnet til merkbart å påvirke, konkurransen innen EØS-området og samhandelen mellom EØS-land.

Samarbeidet i Yrkesskadeforsikringspoolen ble notifisert til EFTAs overvåkningsorgan (ESA) 1. juli 1994. ESA avsluttet saken med et "comfort letter" den 23. desember 1999, hvor de konkluderer med at "(...) the notified arrangement does not appear to have the effect of restricting and distorting competition contrary to the prohibition of Article 53 (1) of the Agreement on the Economic European Area (the EEA Agreement), as it i.a. does not to any appreciable extent affect trade between Contracting Parties to the EEA Agreement".

På lik linje med ESA, kan ikke Konkurransetilsynet se at samarbeidet i yrkesskadeforsikringspoolen påvirker samhandelen mellom EØS-landene merkbart. Samarbeidet rammes derfor ikke av EØS-avtalens forbud. I det følgende vurderer derfor tilsynet Yrkesskadeforsikringspoolen bare i forhold til de norske konkurransereglene.

Konkurranseloven

Ifølge konkurranse-loven (krrl.) § 3-1 er det forbudt for to eller flere ervervsdrivende for salg av varer eller tjenester ved avtale, samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke

konkurransen, å fastsette eller søke å påvirke priser, avanser eller rabatter.

Styret i Yrkesskedeforsikringspoolen består av representanter for medlemselskapene, og det er styret som er ansvarlig for å fastsette premie og andre polisevilkår. Poolen driver ikke forsikringsvirksomhet for egen regning. Det samarbeidet som iverksettes gjennom poolen er derfor å anse som et horisontalt samarbeid, fordi forsikringsselskapene er direkte deltakere i samarbeidet.

En forsikringspremie er en pris i krrl. § 3-1 forstand. Når prissettingen her er overlatt til poolens styre, står ikke lenger det enkelte forsikringsselskap fritt i prissettingen av sine tjenester. Et slikt forhold rammes i utgangspunktet av forbudet i krrl. § 3-1. Forbudet mot prissamarbeid forutsetter imidlertid at aktørene har handlefrihet med hensyn til konkurranseparameteren pris. Dersom partenes handlefrihet er begrenset ved påbud eller i medhold av annen lov, kan dette etter Konkurransetilsynets praksis få betydning for rekkevidden av forbudet i krrl. § 3-1. Yrkesskedeforsikringspoolens virksomhet er hjemlet i yrkesskedeforsikringsloven. Yrkesskedeforsikringsloven må derfor tolkes med tanke på å klargjøre om den legger bånd på forsikringsselskapenes prisfastsettelse.

Yrkesskedeforsikringsloven og premiefastsettelsen

Ifølge yrkesskedeforsikringsloven § 3 plikter arbeidsgivere å tegne forsikring til dekning av yrkesskade og yrkessykdom. Yrkesskedeforsikringen skal gi rett til full erstatning uten hensyn til om noen har skyld i skaden. Yrkesskedeforsikringen gjelder direkte til fordel for skadelidte, det vil si arbeidstakeren, jf. yrkesskedeforsikringsloven § 5.

I henhold til samme lov § 4 skal yrkesskedeforsikringen tegnes i et forsikringsselskap eller i en forsikringspool av solidarisk ansvarlige forsikringsselskaper. Forsikringsgiverne må godkjennes av Kongen. Det er nå åpnet for at yrkesskedeforsikring også kan tegnes i utenlandske selskap. Selskaper med hovedsete utenfor EØS-området må forhåndsgodkjennes av Kongen, mens selskaper innen EØS-området, som er godkjent av sine respektive myndigheter, ikke trenger egen godkjenning i Norge. All nødvendig informasjon om forsikringsvilkårene må imidlertid foreligge på norsk, og kommunikasjon mellom forsikringstaker og forsikringsgiver skal foregå på norsk.

Forsikringsselskapene som tilbyr yrkesskedeforsikring må være tilsluttet en forening av slike selskaper (Yrkesskedeforsikringsforeningen). Foreningen skal ha vedtekter som er godkjent av Kongen, jf. yrkesskedeforsikringsloven § 4 femte ledd.

Ved forsettelig eller uaktsom overtredelse av forsikringsplikten kan arbeidsgiveren, eller den som i arbeidsgiverens sted leder virksomheten, straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. yrkesskedeforsikringsloven § 19. På området for yrkesskedeforsikring er det imidlertid ikke kontraheringsplikt for forsikringsselskapene. Selskapene står med andre ord fritt til å avslå å tegne yrkesskedeforsikring for en arbeidsgiver.

Bestemmelsene i yrkesskadeforsikringsloven hindrer etter det ovenstående ikke forsikringsselskapene i fritt å fastsette premien på yrkesskadeforsikringen. Fordi selskapene selv velger å gå inn i en ordning hvor prissettingen overlates til et styre, innebærer Yrkesskadeforsikringspoolen et horisontalt prissamarbeid i strid med krrl. § 3-1.

Konkurransetilsynet kan med hjemmel i konkurranse-loven § 3-9 dispensere fra forbudene i konkurranse-loven i henhold til et av følgende vilkår:

- a) konkurranse-reguleringen innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes,
- b) det må forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurransebegrensningen,
- c) konkurranse-reguleringen har liten konkurransemessig betydning, eller
- d) det foreligger særlige hensyn.

For å kunne vurdere om et av vilkårene er oppfylt, må det relevante markedet avgrenses.

Det relevante markedet

Avgrensningen av det relevante markedet skjer ut fra en vurdering av kjøpernes muligheter til å velge alternative leverandører eller produkter. Generelt vil en kjøper velge leverandør på bakgrunn av egenskaper ved produktene og leverandørens beliggenhet. Derfor har det relevante markedet både en produktmessig og en geografisk dimensjon. Et relevant marked må være av en produktmessig og geografisk størrelse som gjør at det er mulig å utøve betydelig markedsmakt hvis markedet monopoliseres.

Det relevante produktmarkedet

Utgangspunktet for avgrensningen av det relevante produktmarkedet er i hvilken grad etterspørrene, til dekning av et bestemt behov, anser varer eller tjenester som substituerbare. Jo bedre substitutt en vare eller tjeneste er til det produktet eller tjenesten vi ser på, jo større sannsynlighet er det for at varen eller tjenesten inkluderes i det relevante produktmarkedet. Substituerbarheten kan måles ved krysspriselastisiteter som angir i hvilken grad en konsument, for sin behovstilfredsstillelse, vil gå over til å etterspørre andre produkter dersom prisen på et produkt øker. Dette vil særlig avhenge av produktenes egenskaper, bruksområder og priser.

Produktet som danner utgangspunktet for avgrensningen av det relevante markedet, er forsikring som skal dekke personskade påført arbeidstakere hos arbeidsgivere i Norge. Kjøperne av slik forsikring er arbeidsgiverne.

I denne saken finner Konkurransetilsynet det riktig å skille mellom forsikringsavtaler med "normal" risiko og forsikringsavtaler med "ekstremt høy" risiko. Det er normal risiko knyttet til en yrkesskadeforsikring dersom forsikringsavtalen gir positiv forventet avkastning for forsikringsselskapet. Motsatt er det ekstremt høy risiko knyttet til en yrkesskadeforsikringsavtale dersom forventet avkastning for forsikringsselskapet er negativt. Ettersom det enkelte forsikringsselskap ikke vil tilby yrkesskadeforsikring med ekstremt høy risiko, anses de to

risikokategoriene å tilhøre ulike produktmarkeder.

Det relevante produktmarkedet i denne saken inkluderer bare yrkesskadeforsikringsavtaler med ekstremt høy risiko. Yrkesskadeforsikringspoolen er den eneste tilbyderen av dette produktet i Norge.

Det relevante geografiske markedet

Det relevante geografiske markedet avgrenses med utgangspunkt i kjøpernes substitusjonsmuligheter. Normalt er transportkostnader den faktoren som har størst betydning for avgrensningen av det relevante geografiske markedet. Jo høyere transportkostnadene er i forhold til produktprisen, desto mindre er vanligvis det relevante geografiske markedet.

En forsikringsavtale er ikke et produkt som ser ut til å involvere transportkostnader, og det er derfor her andre forhold som er av betydning for avgrensningen av det relevante geografiske markedet. Yrkesskadeforsikringslovens bestemmelser legger ingen føringer på hvor i verden yrkesskadeforsikringen skal tegnes, men forsikringsgivere må godkjennes av Kongen. Kravet om godkjenning gjelder ikke for utenlandske forsikringsgivere som har hovedsete i EØS-området, og som er godkjent i sitt hjemland. Forsikringsvilkårene må meddeles Kongen før de anvendes.

Det ovenstående innebærer at det innenfor Norges grenser synes å være av liten betydning hvor forsikringstilbyderen er lokalisert. Utenlandske forsikringsgivere som ønsker å tilby yrkesskadeforsikring i Norge påføres imidlertid kostnader ut over hva norske tilbydere gjør. Kostnadene knytter seg til utarbeidelse av forsikringsvilkår og annen nødvendig informasjon om forsikringsforholdet på norsk, samt å motta og besvare henvendelser fra arbeidstakere om erstatning etter loven, på norsk. Jf. § 4 i yrkesskadeforsikringsloven. Dessuten påføres utenlandske tilbydere kostnader knyttet til valutakursusikkerhet.

Disse kostnadene antas å være så store at det i liten grad er aktuelt for eventuelle etterspørrere i det relevante produktmarkedet å tegne yrkesskadeforsikring i utlandet.

Med bakgrunn i dette avgrenses det relevante geografiske markedet til Norge.

Konkurransemessig vurdering

Et forsikringsselskap har incentiv til å tilby yrkesskadeforsikring til en arbeidsgiver dersom forventet inntjening fra forsikringsforholdet er større enn forventet kostnad. Det ligger dermed til rette for konkurranse mellom forsikringsselskapene om å tilby yrkesskadeforsikringer med normal risiko. Når det gjelder forsikringsavtaler med ekstremt høy risiko derimot, ønsker ikke det enkelte forsikringsselskap å tilby forsikring. I det relevante markedet eksisterer det altså ingen enkeltselskaper på tilbudssiden. For at en eventuell kjøper i det relevante markedet skal få tegnet den lovpålagte yrkesskadeforsikringen ser det derfor ut til å være nødvendig at forsikringsselskapene samarbeider.

Fordi arbeidsgiverne til nå har fått tegne yrkesskadeforsikring i det enkelte for-sikrings-selskap, er det ennå ikke tegnet noen forsikringer gjennom poolen. Det betyr at det foreløpig ikke har vært noen kjøpere av Yrkesskadeforsikringspoolens produkt. Yrkesskadeforsikringspoolen skal kun tilby yrkesskadeforsikring dersom minst tre av poolens medlemmer har avslått å dekke den aktuelle arbeidsgivers risiko. Den fungerer derfor bare som en beredskapspool i tilfelle det dukker opp en kjøper i det relevante markedet. Hensikten med poolen er at man skal unngå en situasjon der en arbeidsgiver ikke får tegnet den lovpålagte yrkesskadeforsikringen.

Så lenge samarbeidet i Yrkesskadeforsikringspoolen begrenses til bare å foreta spesialtarifflering av avslåtte risiki, kan ikke Konkurransetilsynet se at konkurransen i markedet for yrkesskadeforsikringer med normal risiko påvirkes. Hvis selskapene i poolen for eksempel også hadde samarbeidet om premietariffer til bruk ved yrkesskadeforsikringer, kunne imidlertid situasjonen vært en annen.

Med bakgrunn i ovenstående har Konkurransetilsynet kommet frem til at det her foreligger særlige hensyn og at dispensasjon derfor innvilges. Tilsynet setter som vilkår for dispensasjonen at poolen ikke utarbeider premietariffer til bruk ved tegning av yrkesskadeforsikring, men utelukkende foretar spesialtarifflering av avslåtte risiki.

Konkurransetilsynets vedtak

Med hjemmel i krrl. § 7-2 annet ledd, jf. kgl. res. av 12. november 1993 nr. 1022 og forskrift av 17. desember 1993 nr 1314 punkt I, og med hjemmel i krrl. § 3-9 første ledd bokstav d, har Konkurransetilsynet fattet følgende vedtak:

Prisdirektoratets vedtak av 31. august 1993 i forbindelse med Yrkesskadeforsikringspoolen for avslåtte risiki oppheves. Direktoratets vedtak gjaldt dispensasjon fra § 1 i forskrifter av 1. juli 1960 om konkurranse-reguleringer av priser og avanser.

Yrkesskadeforsikringspoolens medlemmer gis dispensasjon fra konkurranse-loven § 3-1 første ledd for samarbeidet i Yrkesskadeforsikringspoolen for avslåtte risiki.

Det settes som vilkår for dispensasjonen at poolen ikke utarbeider premietariffer til bruk ved tegning av yrkesskadeforsikring, men utelukkende foretar spesialtarifflering av avslåtte risiki.

Vedtaket trer i kraft straks og gjelder til 1. januar 2012.

Vedtaket kan påklages innen tre uker. En eventuell klage stiles til Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men sendes Konkurransetilsynet. Tilsynet viser for øvrig til vedlagte klageskjema.

Konkurransetilsynet gjør oppmerksom på at dispensasjonen kan trekkes tilbake tidligere,

eventuelt stille ytterligere vilkår for den, dersom forutsetningen for dispensasjonen ikke lenger er til stede, jf. krrl. § 3-9 andre og tredje ledd.

Dersom det er behov for dispensasjon utover utløpsdatoen, bes De søke i god tid før dispensasjonen utløper.

Fotnote: Jf. § 4 i yrkesskadeforsikringsloven.

[til toppen](#)